

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 347
כסלו תשפ"ג

זאת אומרת שמי שמוציא כסא למרפסת של חדר האוכל או יוצא עם כוס שתיה או פיצוחים וכדומה, עובר באיסור הוצאה מדרבנו. וחיפשנו מאוד פתרון להתיר את הטלטול תחת הפרגולה.

בסופו של דבר הפתרון היה לקשור חוט מעל הפרגולה, באופן שהחוט יעבור על העמודים שבשפת הפרגולה ועל כל הקרשים השוכבים, באופן שהחוט עובר בקו ישר [ואינו נתקע בקיינעס]. ואז החוט הוא משקוף מעל העמודים, ויוצא שיש צורת הפתח מסביב לכל הפרגולה. ואע"פ שמתחת החוט יש גם את הקרשים השוכבים בין העמודים שהם אינם כשרים להיות משקוף, מ"מ הוראת הרבנים שאם יש שני משקופים והתחתון פסול והעליון כשר, נחשב צוה"פ כשרה [אך שלא יהיה גג המפסיק בין העמוד למשקוף העליון].

במקרה זה למדנו להסתכל על פרגולה ולשים לב, שיש הרבה מקרים שאין בה צורת הפתח, ובמקום שאין עירוב טוב אסור לטלטל אפילו תחתיה. ועוד למדנו פתרון להתיר את הפרגולה, ע"י קשירת חוטים מלמעלה מכוונים מעל עמודי הפרגולה בקו ישר, והם יעשו בהם צורת הפתח.

עמוד של העירוב שנמצא מטר מחוץ לגדר הישוב

בגליון הקודם עסקנו בישוב שנסענו לסייע לבדוק במתיחת כמה חוטים, ומתוך זה בדקנו איתו את העירוב והתגלו בו הרבה בעיות שמעכבות את כשרותו ולא שמו לב אליהן. מבין הדברים היה דין נוסף שנוגע להרבה מקומות, ובשבוע האחרון למדנו עליו

העמוד מאחורי הגדר במרחק מטר מחוץ לישוב

במסגרות השיעורים ללימוד העירובין למעשה. בקטע מסוים יש גדר ביטחון בקצה הישוב, והם השתמשו בחלק ממנה לגבול של העירוב. במקרים אלו צריך לעשות שהצוה"פ [העמודים והחוטים] יגיעו עד סמוך לגדר, ואז משם והלאה תמשיך הגדר לשמש גבול לעירוב.

אבל כשניגשנו לגדר היה דבר משונה, העמוד שלה העירוב היה מעבר לגדר במרחק מטר, כלומר העמוד נמצא מחוץ לישוב ומחוץ לעירוב. ויש לדון מה דינו.

במשנ"ב (סי' ס"ג ס"ק קי"ג) כתב לגבי עמוד שנמצא מעבר לגדר של הרחוב בתוך חצר, וכתב שבחצר המוקפת מד' רוחותיה העמוד פסול לשמש צוה"פ לרחוב, ואפילו עמוד אחד מכל העירוב, יכול לפסול את כל העיר. אמנם דעת החת"ס להתיר באופן שהחלק העליון של העמוד ניכר אל הרחוב, אבל המשנ"ב פסק כדברי המקור חיים בצורה ברורה, ולא הביא חולקים, וגם החזו"א נקט כשיטה זו, ולכן אין להתיר עמוד שנמצא בתוך חצר שהיא רשות היחיד מוקפת.

האם הפסול דוקא בעמוד ברה"י או בכל דשות מחולקת

אבל יש לחקור מה יסוד הפסול, האם משום שהמקום של העמוד הוא "רשות היחיד", [וכלשון המקור חיים דרשות היחיד כמאן דמליא, שזה הגורם שהעמוד אינו מתייחס אל השטח של הפתח שמחוץ לגדר], או שמא אינו מחמת דין רשות היחיד, אלא כיון שהעמוד נמצא במקום אחר ממקום הפתח, ואפילו אין בו דין רה"י ג"כ העמוד פסול, כגון במקרה שלפנינו, הרי השטח שמחוץ לגדר אינו מוקף בגדר, והוא רק כרמלית, אבל אדרבה החיסרון של השטח הזה שהוא פרוץ אל ההרים שהם אסורים בטלטול והעמוד אינו גודר רשות כלל, וא"כ גם בזה יש את הפסול של עמוד שמחוץ לרשות, וצ"ע אם גם בזה המשנ"ב סובר שלא עשה כלום, ועכ"פ ההוראה היא שאין להתיר עמוד כזה גם בעירוב עירוני, וזה דבר בעייתי מעיקר הדין.

והנה במקרה זה יש לדון לפסול מסיבה אחרת, כי גם אם נאמר שהפתח כשר אפילו כשיוצא החוצה, כיון שיש בו גובה מעל הגדר [כשיטת החת"ס].

מענה של מוקד העירוב לשאלות בהלכות הנוכה

ימי החנוכה הם עוד אחד מהזמנים שאנשים פונים למוקד העירוב לבקשת עזרה, הן בהלכה, לדעת כמה הן עשרים אמה לפי השיעורים הישנים והחדשים, והן בעצות פרקטיות לדעת איך למדוד את הגובה ביחס לכביש הנמצא במעלה הרחוב רחוק מהבנין. מוקד העירוב משאיל לציבור סרט מידה מיוחד שארכו חמישים מטרים, שמשמש למדידת תחום שבת, [מדידה זו אינה משמשת למדידת אלפיים אמה, כי זה דבר קשה מאוד למדוד בחבל, וזה עושים היום בעזרת תכנות ממוחשבות, אלא זה משמש למדידת חיבורי ערים וסמיכות בתים לעיר או בין שתי שכונות, שיש בזה נפק"מ גדולה לדעת מהיכן מתחילים את חישוב האלפיים אמה].

כמו כן הגיעו שאלות רבות בדניי צורת הפתח, מאנשים שעשו צורת הפתח בפתח החצר, כדי שיהיה להם מקום שראוי להדליק בו. לדוגמא אחד מהשואלים אמר שהוא לא מצא לייסטים ראויים לעשות בהם צורת הפתח, האם הוא יכול להעמיד שני מקלות מטאטא משני הצדדים, ולעשות מהם צורת הפתח, ע"י שהם מכוונים תחת קורת הבטון שקצה התקרה.

עמודי צורת הפתח לבנין ממקלות מטאטא

והנה לא ניכנס כאן לשאלה האם דין פתח החצר לגבי הדלקת נרות חנוכה צריך שיהיה בו צורת הפתח, או י"ל שתחילת השטח הפרטי הוא תחילת החצר גם כשאין בו צוה"פ ואף אם הגדר נמוכה מי' טפחים מ"מ זה כניסה לחצר. ועכ"פ לפי מה שהוא רצה שיהיה צורת הפתח, השבנו לו מתוך הנסיון בהלכות עירובין, שבמקלות מטאטא יש בעיה שמצוי שהמשקוף אינו מעל כל העמוד, כיון שהם עגולים ודקים קשה לחבר אותם ישר, אלא הם נוטים לכאן או לכאן, ומספיק שיש סטיה קטנה וכבר אין קו ישר מהחלק שלמעלה עד למטה. בדיון זה נחלקו האחרונים, ומקובל בעירובים השכונתיים להקפיד על כך. לכן לא נכון לעשות את העמודים ממקלות אלו.

הקמת עירוב עבוד ישיבת מיר

בימים אלו עסקנו בהקמת עירוב מיוחד לקבוצה מיישיבת מיר, ששכרו מתחם אירוח שאינו בתוך ישוב. במצב כזה צריך לדעת שאין עירוב כלל, והאיסור לטלטל אינו רק למחמירים, אלא כל יהודי שאינו מחלל שבת, חייב להיזהר ולהישמר שלא להוציא שום דבר החוצה. ובאופן שהמתחם אינו סגור, אפילו מפתח החדר אסור להוציא כלום. ואדרבה למחמירים שנמנעים תמיד מלטלטל קל יותר להבין שבמקום כזה אסור לטלטל, אבל מי שרגיל לטלטל, צריך הרבה מאמץ כדי לא להיכשל במקומות כאלו. על מנת לשמור על בני הישיבה, הזמינו המארגנים את מוקד העירוב שיתקין עירוב זמני לאותה שבת, שיכלול את כל החדרים ואת חדר האוכל [שהיה מחוץ למתחם]. הצוות של המוקד הגיע עם ציוד מתאים, ועבד לקשור חוטים ולהעמיד לחיים, להקיף את המקום כהלכה. כמו כן שכר את המקום שבו אמור לשהות עובד גוי, ונתן הדרכה לעשיית עירוב חצרות.

דין צורת הפתח בעמודי פרגולה, והפתרון בקשירת חוט מעליה

בסמוך לחדר האוכל עשו פתרון מעניין להתיר לטלטל למרפסת. במקרה זה יש מרפסת בקומת קרקע, שיש עליה פרגולה, וגם מעקה מסביב, אבל שום דבר מהם לא היה כשר למחיצה. המעקה של המרפסת היה רק מסגרת שיש בה רווח יותר מג' טפחים. בדקנו את המסגרת של הפרגולה אולי יהיה בה צורת הפתח, אבל הקרשים השוכבים היו מהצד, ואין להם דין צורת הפתח. התקרה היתה מקיינעס המיועדים לצל לכל השנה, אבל אין בה דין פי תקרה משום שהיא פתוחה מג' רוחות, כמבואר במשנ"ב (סי' שמ"ו).

הפרגולה אינה צוה"פ, ופתרון עם חוט מעל המסגרת

החשיבות והדרישה הפשוטה שהמשגיח יהיה בקי בהלכות

מדברים אלו או רואים כמה חשוב לדעת לחשב את פרטי ההלכות היטב, כי לפעמים בונים צוה"פ ולא מבחינים שאין חיבור בין המחיצות, וגם אם יש חיבור אך לפעמים הוא פסול מהלכה אחרת. ובפרט בדינים של תל המתלקט ופי תקרה וכדומה, שבראיה פשוטה לא מבינים שזה כמו גדר גם לענין שאר ההלכות, וצריך לראות בראיה הלכתית כדי להבין את הבעיות והפתרונות הכשרים. [ומסיבות אלו או משתדלים לייעץ ליושבים ולאחראים, שלא להשתמש במחיצות הלכתיות כלשהן, אלא במחיצות ברורות וצוה"פ ברורות, כי הרבה פעמים עיקר הכשרות נפסלת מחמת חוסר ההבנה והידיעה בדינים אלו].

בדיקת הערים והישובים לצורך עידכון לשואלים

כחלק מהתפקיד של מוקד העירוב, בנתינת מענה מיוחד ומעודכן למשפחות שמבררות על כשרות העירוב במקומות שונים ברחבי הארץ, אנו דואגים לבדוק מיוזמתנו מקומות רבים, כדי להיות מעודכנים על רמות הכשרות השונות, ועל המקומות בהם הכשרות אינה טובה, כדי לענות על כל מקום כפי הראוי לו.

ברוב המקרים איננו לוקחים אחריות על הפיקוח והכשרות של כל עיר או מושב, דבר שדורש משאבים גדולים וצוות ענק, אלא אנו רואים כיצד מתחזקים את העירוב ומי הוא הבודק, וכך לדעת מה ראוי לעשות. אנו מקווים שבהמשך הזמן תגבר המודעות לבקש כשרות אחראיות, ויהיה גם בעירובין כשרות מוסמכת שתוכל לפקח ולשמור על הכשרות הראויה בצורה אחראית.

לצורך עידכון המענה נסענו אל אחת מהערים הגדולות בארץ, ועברנו במשך זמן ארוך על היקף העירוב מסביב לעיר. במקרה זה היה דבר טוב, שרוב העירוב היה בנוי בצורה אחידה, עם עמודי עירוב שאינם קרובים לבתים, ואז ההלכה שלהם ברורה ורחוקה מטעויות. דהיינו צריכים להקל בהם בעמוד עקום וחוט מתנדנד ברוח, שבה אין אפשרות לעירוב עירוני להקפיד לגמרי, אבל לא היו מקומות חסרים, או לחיים שאינם מכוונים, תל שאינו מתלקט או עמוד תאורה שהחוט בציודו בלי שימת לב.

עמוד אחורי פינה של המתחם שמשמש גבול לעירוב

אבל במעט מקומות שהעירוב התחבר לגדרות, היה קצת בעיות אחד מהדברים שהוא כנראה היה הדבר הכי בעייתי מכל העירוב, היה בעמוד מאחורי הגדר, בדומה לדין הנ"ל, אך קצת שונה. בקצה העיר היה מתחם גדול מוקף בגדר חזקה, והעירוב השתמש בגדר זו למחיצה, ובסוף המתחם חיברו לגדר עמוד של עירוב כדי להמשיך ממנו צורת הפתח. אבל מסיבה

בלתי ידועה העמוד לא היה לפני הגדר לכיוון הפתח, אלא היה קרוב לפינה מאחורי שתי גדרות, דהיינו החוט שיוצא מהעמוד עבר על פינה מהמתחם ומשם יצא אל העמוד הבא. בצורה זו הצוה"פ עוברת על רשות היחיד נפרדת שנמצאת תחת החוט, אבל בנוסף לכך יש כאן עוד בעיה שהעמוד נמצא בצד שאחורי

המתחם שהוא מחוץ לעירוב, וא"כ העמוד נמצא מחוץ לרשות במקום אחר, וגם אינו גודר את שטח העירוב וכנ"ל. ועוד יותר יש לדון כאן שהעמוד אינו מחיצה כלל, כיון שהוא צמוד לעמוד ואין שטח רחב ד' טפחים לפניו. כאמור דבר כזה צריכים לתקן בדחיפות, והעברנו את ההערה למישהו שיעביר להם. ובנתיים עידכנו את המענה במוקד, שבעירוב הזה יש בעיה חמורה, ואולי זה גם משפיע על העתיד, שקשה לסמוך שלא יהי טעויות אחרות כיוצא בזה, עד שישתנה משהו בפיקוח העירוב. והשי"ת יצילנו ממכשול, ויזכה אותנו להשיב כהלכה תמיד.

מהו השיעור של עמוד עקום שגם בישובים צריך לתקנו

בין העבודות שהתבצעו בשבוע זה ע"י צוות מוקד העירוב, היה ישוב שביקש תיקונים בכלל היקף. עברנו וראינו במקום אחד עמוד שנפגע מרכב כבד והתעקם. והנה בישובים כידוע מקילים בעמוד עקום [אפילו יותר מג' טפחים], ואין מנוס מהמצב שבמשך הזמן יהיה עמוד שהתעקם ברמה שנכנס למחלוקת של עמוד עקום. ובהכרח בישובים שומכים בזה על השיטות המקילות א"כ השאלה האם יש שלב מסוים בעקמימות שגם בישובים צריך לתקן, מהו השיעור, ומה הטעם שזה יותר גרוע מעקמימות מועטת. נשמח לקבל תגובות של מקורות מהקוראים היקרים.

העמוד מאחורי המתחם במקום שמחויף לעירוב

מהו גודל העקמימות שצריך לתקן בעירובים הישובים

עדיין קשה איך נסגר העירוב, הרי מכאן והלאה אין עוד חוטים וצורות הפתח, אלא המשך היקף העירוב הוא ע"י הגדר הזו שנמצאת באמצע הפתח, והרי יש מרחק של מטר בין העמוד לגדר, שזה בפני עצמו פירצה בעירוב. האחראי שהיה איתנו טען שזה פירצה פחות מ"י אמות שאינה אוסרת, אבל גם דין זה לא נאמר בציור כזה, כי זה שייך כאשר אם נחשיב את המחיצה ממשיכה היא תסגור את הפירצה, אבל כאן גם אם תמשיך את המחיצה של הפתח הלאה, היא תיסע בהר הסמוך ולא תגיע לגדר שנמצאת בצד אחר. [וע"י במשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק כ"ג) שבלא"ה אין להתיר פירצה סמוך לעמוד של צורת הפתח, אפילו שיש עומד מרובה. אלא שבענין זה כתב שם שבשעת הדחק יש להתיר. משא"כ כשאין צורה של עומד מרובה אין להתיר].

מחיצה ועומד מרובה שמתחברים להלל של הפתח

אמנם יתכן לומר חידוש שע"ז יהיה פתרון מיוחד לפירצה הזו, וזה מיועד למעיינים בדבר הלכה. דהנה אם נאמר שהחלל של הצורת הפתח נחשב סגור במחיצה, א"כ המחיצה מתחברת לחלל של צורת הפתח, ואין כאן פירצה כלל. אלא שיש כאן דבר מיוחד שהפתח ממשיך החוצה, ואנו צריכים רק חצי ממנו, דהיינו עד המקום שהגדר והחוט נפגשים. אבל לפ"ז אין פירצה כלל.

ובאמת מסביר היה נראה שלא שייך לומר דבר כזה, כי החלל של הפתח הוא אויר, ואמנם לפתח יש דין כאילו הוא סגור, אבל לא שייך לומר שהגדר שמגיעה לאויר של הפתח נחשבת מתחברת למחיצה. אבל בדברי החזו"א מצאנו שנקט שחלל הפתח הוא כמו מחיצה, ואפילו עומד מרובה יכול לסגור כשנפגש בחלל הפתח. כמבואר מדבריו (סי' ע' ס"ק כ"א) לגבי מקרה דומה, באופן שהצוה"פ אינה עוברת על המחיצה, אלא המחיצה נגמרת ואחרי מטר עוברת צוה"פ, אומרים דין עומד מרובה מהמחיצה עד חלל הפתח, [אלא שיש בעיה אחרת שלענין שבת אי אפשר שהצוה"פ תהיה באויר דהיינו שהעמוד אינו סמוך למחיצה כנ"ל].

לפ"ז למדנו חידוש, שלפי דברי החזו"א יש לומר לגבי המקרה של הישוב הזה, שאין בעיה של פירצה בין העמוד להמשך הגדר, כי אפשר שהגדר תתחבר לחלל של הצוה"פ, אבל יש כאן שתי בעיות אחרות, א. העמוד אינו סמוך למחיצה כלשהי [למשנ"ב הטעם ע"פ דברי הבכור שור שיש בקיעת גדיים, וצ"ב, ולחזו"א משום דהוי צוה"פ באויר, ואם מצד אחד מחובר למחיצה י"ל שאינו נפסל]. ב. העמוד נמצא מחוץ לגדר במקום שהוא כרמלית, ואינו יכול להתיר את שטח העירוב, [א' כיון שהוא מחולק לרשות אחרת, ב' משום שאינו גודר את הרשות].

למעשה העברנו את הדברים לרב הישוב, יחד עם רשימה ארוכה של מגוון דינים והלכות, והרב אמר שהדבר הזה יתוקן בעז"ה לפני שבת.

צורת הפתח מעץ לעץ אבל לא מתחבר למחיצות

באותו ישוב היה עוד מקום שעשו צורת הפתח מקורית, ולאחר התבוננות התברר שיש שם אותה בעיה כמו העמוד שמאחורי הגדר. האחראי נסע איתנו לאורך ההר, והראה לנו שהעירוב שלהם בנוי על תל המתלקט. כידוע תל המתלקט הוא דבר בעייתי מאוד בתנאי השטח שיש כאן בארץ ישראל, מחמת שהשיפועים של ההרים אינם חזקים ואינם רצופים, ומתוך מאתיים מטרים יש כמה מקומות שהשיפוע אינו תלול כראוי. אבל כעת לא יוכלנו לעורר אותו על הענין הזה.

בשלב מסוים היה שביל שיצא באמצע התל, וזה פירצה בתל. מיד הראה לנו האחראי שהוא עשה עליו צורת הפתח. ניגשנו לבדוק כיצד הוא עשה אותה, וראינו שקשר חוט מעץ לעץ, וכיון שהחוט יוצא מהצד, ואינו כשר לצורת הפתח, לכן הוא העמיד לחיים לשני העצים. הלחיים היו במקום הנכון מתחת החוט, אלא שמהעץ

צורת הפתח מעץ לעץ, והתל כמנשר מוראמצע

והלאה לא היה המשך של מחיצה ולא של צורת הפתח. אמר האחראי שהמשך הוא בתל, שנמצא קרוב לעץ בתוך פחות מ"י אמות. אבל כאמור הדין הוא שגם פירצה פחות מ"י אמות אינה מותרת אלא כאשר העומד מרובה על הפרוץ כהלכה, וזה היה חסר כאן. בצד ימין היה רווח בין העץ לתל באופן שלשיטות שאומרים עומד מרובה בצוה"פ, נחשב שמחיצת הצוה"פ ממשיכה עד התל. אבל בצד שמאל העץ היה מאחורי התל בגובה ההר, כלומר מאחורי המחיצה, ואם התל שתחת החוט הוא המשך גבול העירוב יוצא שהעמוד מאחורי הגדר, ואינו גודר את הרשות, וגם נמצא ברשות אחרת בכרמלית, כי על התל זה כבר הרר שמחוץ לעירוב. אבל כאן כבר לא היה פשוט להבין את הבעיה, כי צריך לראות את התל בעיניים של הלכה שהוא כמו גדר. ובמקום הזה לא מיהרו לתקן את הבעיה.